

Kirje

22.5.2025

VN/6367/2025
VN/6367/2025-MMM-3

Ruokavirasto

Viite: Talousarvioasetus (254/2004) 66 i §

Maa- ja metsätalousministeriön kannanotto Ruokaviraston vuoden 2024 tilinpäätöksestä

Maa- ja metsätalousministeriön (ministeriö) kannanotto Ruokaviraston toiminnasta perustuu Ruokaviraston vuoden 2024 tilinpäätösasiakirjaan, Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) laatimaan tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2024 sekä viraston toiminnasta saatuun muuhun informaatioon. Ministeriö esittää kannanottonaan viitekohdassa mainitun asetuksen perusteella Ruokaviraston vuoden 2024 tilinpäätökseen seuraavaa:

1. Arvio tuloksellisuuden kehityksestä ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta

a) Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tuki

Ruokavirasto tuki toiminnallaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista, erityisesti maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden politiikkasektoreilla. Viraston toiminta tuki myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

Toimintavuoteen vaikuttivat viraston taloudellisen tilanteen heikkenemisen ja siitä johtuneiden yhteis-toimintaneuvottelujen lisäksi edelleen myös toimintaympäristössä pitkään vaikuttaneet häiriötilanteet (Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen ja Gazan sota) ja yleinen turvallisuustilanne, eräät elintarvike- ja rehuketjun häiriötilanteet sekä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uuden strategiakauden (CAP-suunnitelmakausi 2023—2027) toimeenpanon jatkuminen. Priorisoimalla tehtäviä Ruokavirasto pystyi kuitenkin hoitamaan maaseutuhallinnon sekä elintarvikeketjun turvallisuuden ja laadun varmistamisen keskeiset tehtävät ja varmisti näin osaltaan huoltovarmuutta ja ruokaturvaa. Viraston työllä oli tärkeä yhteiskunnallinen merkitys myös viennin edistämisessä, harmaan talouden torjunnassa sekä eläintautien, kasvintuhoojien ja antibioottiresistenssin torjunnassa, joskin priorisointia jouduttiin tekemään resurssien supistuessa.

Vuoden 2024 aikana valmisteltiin viraston toimintaa ohjaavia asiakirjoja kuten vuoden 2025 alusta voimaan tullut viraston uusi strategia, elintarvikeketjun kansallinen valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028 sekä päivitettiin viraston tutkimusohjelma vuosille 2025–2028. Ruokaviraston toiminta oli

Postiosoite
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Hallituskatu 3 A
Helsinki

Puhelin
0295 16001
+358 295 16001

Faksi

s-posti, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

kirjaamo.mmm@gov.fi

organisoitu linjoihin ja toimintakokonaisuuksiin, joiden mukaisesti alla on kuvattu vuoden 2024 tulos-tavoitteiden toteutumista. Vuoden 2025 kevään aikana virasto tarkastelee mahdollisia organisaatio-rakenteen muutostarpeita.

Maaseutulinja: Asetetut tavoitteet vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukyvyyn paran-tamiseksi sekä yhteiskunnan vahvistamiseksi monipuolisen yritystoiminnan, menestyvän maaseudun, monipaikkaisuuden ja verkostojen avulla toteutuivat hyvin. Rahoituskauden 2014–2020 sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman siirtymäkauden toimeenpano jatkuivat.

Pinta-ala- ja eläintuissa maksuaikataulut ja niiden taustojen selvittäminen on vienyt paljon resursseja. Yhteisen maatalouspolitiikan uudistus on tuonut mukanaan joukon uusia tukijärjestelmiä, jotka ovat lisänneet erillisten maksutapahtumien määriä. Maksut on toteutettu ennakoon ilmoitetun maksu-suunnitelman mukaisesti. Uudelle CAP-suunnitelmakaudelle 2023–2027 kohdistuvat komission vaatimukset, kuten pinta-alamonitoroinnin kohdentamisen edelleen laajentaminen on ollut resursseja vaativaa. Ruokaviraston resurssitilanne ei ole ollut kaudella näiden korkeiden vaatimusten vastaami-seksi riittävällä tasolla, mutta järjestelmät on kuitenkin pystytty rakentamaan toimintakuntoisiksi. Tämä on edellyttänyt vahvaa priorisointia, mikä on toisaalta lisännyt kumulatiivisesti odottamaan jäänyttä kehittämistyötä ja toisaalta vaikuttanut ennestään kuormittuneen henkilöstön jaksamiseen ja työhy-vinvointiin. Ensimmäisen laajan tuloksellisuuskertomuksen raportointi- ja tietovarantojärjestelmien rakentaminen on ollut vaativa tehtävä. Muutoinkin komission ja todentamisviranomaisen edellyttämien raporttien määrä on ollut merkittävä ja suurta työpanosta vaativa. Uusi todentamisviranomainen ja sen tarpeet on muutenkin vienyt Ruokaviraston resursseja merkittävästi, ja vähentänyt myös avain-henkilöiden määrää, kun heitä on rekrytoitu todentamisviranomaisen palvelukseen.

Ruokavirasto on ollut rakentamassa erilaisia kohdentamisaineistoja, joilla CAP-suunnitelman toi-menpiteet pyritään entistä paremmin kohdentamaan oikeille sijainneille ja myös informoimaan tuen-hakijoita mahdollisuuksista. Ruokavirasto on suunnitellut ja rakentanut viljelijöiden haastaviksi koke-mista ja virhealttiista tukiehtojen vaatimuksista merkittäviä avustavia elementtejä niin Viputarkisteiden kuin erilaisten valmiiden lomakepohjien muodossa. Tukien tulouttamiseen niin Suomelle kuin viljeli-jöille on siten panostettu merkittävällä tavalla.

Ruokavirasto on toiminut aktiivisesti ja aloitteellisesti sellaisten säädösten yksinkertaistamisesitysten esittäjänä, joilla olisi muun muassa kustannusvaikutuksia vähentävää merkitystä. Pinta-ala- ja eläin-tukien puolella toimeenpanon palaute säädösten kehittämiseksi on ollut ensiarvoisen tärkeää. To-dentamisviranomaisen hyvin yksityiskohtaisten havaintojen edellyttämien korjaustoimien toteuttami-nen on ollut ja tulee olemaan jatkuva haaste. Tuenhakijoiden palaute korjaustoimien velvoitteista tu-lee kohdistumaan näidenkin toimien osalta Ruokavirastoon, jossa tyytymättömyys EU-rakenteista johtuvasta valvonnan kerroksellisuudesta ja yksityiskohtaisuudesta joudutaan ottamaan vastaan.

Maaseutuverkoston toiminta oli vireää ja maaseudun paikallista toimintaa edistettiin aktiivisesti. Vi-rasto jatkoi menestyksellisesti vuonna 2023 aloitettua vähävaraisten ruoka-avun ohjelmaa (ESR+).

Elintarvikeketjulinja: Virastolle asetetut tavoitteet vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kil-pailukyvyyn paranemiseksi toteutuivat hyvin. Eläintautitilanne, maatalouden tuotantopanosten turvalli-suus sekä kasvinterveys säilyivät hyvällä tasolla. Elintarviketurvallisuuden taso säilyi hyvänä, kuten myös eläinten hyvinvoinnin ja mikrobilääkeresistenssin tila. Edellisenä vuonna turkiseläimissä esiin-tyntynyt lintuinfluenssa työllisti edelleen ja pääosa epidemiasta aiheutuneista menoista maksettiin vuonna 2024. Tämän vuoksi eläinlääkintähuoltomäärärahojen tarve kasvoi huomattavasti ja oli yh-teensä runsaat 38,0 milj. euroa (v.2023 lähes 10,2 milj. euroa). Kasvinterveyden tila säilyi hyvänä eikä uusia karanteenituhoojia havaittu. Uuden lainsäädännön edellyttämä muiden viranomaisten ja toimijoiden ohjeistaminen ja kouluttaminen jatkuivat.

Elintarvikkeiden ja muiden maataloustuotteiden viennin edistäminen oli aktiivista. Elintarvikkeita vie-tiin hieman enemmän kuin aiempina vuosina, noin 2,3 miljardin arvosta, ja uusia vientimarkkinoita saatiin avattua. Elintarvikkeiden ja kasvituotteiden kauttakuljetukset Suomen läpi Venäjälle samoin kuin eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen saapuneiden erien määrä väheni selvästi itäisten rajan-ylityspaikkojen sulkeuduttua vuoden 2023 lopulla.

Ruokavirasto osallistui aktiivisesti metsäkatoasetuksen kansallisen lainsäädännön valmisteluun ja panosti vahvasti toimijoille suunnattuun viestintään. Virasto osallistui aktiivisesti metsänviljelyaineistoa koskevan uuden EU-asetuksen valmisteluun ja on tuonut siihen erityisesti syvällistä substanssin ja toimeenpanon näkökulman tuntemustaan.

Laboratorio- ja tutkimuslinja: Vaatimusten mukaisia diagnostiikka- ja analyysipalveluja on ollut riit-tävästi saatavilla, joskin palveluajoissa oli viiveitä eikä asetettuja tavoiteaikoja aivan saavutettu. Laboratorio-, tutkimus- ja riskinarviointitoimintaa kuitenkin kehitettiin, mutta talouden sopeuttamistoi-met vaikuttivat myös tutkimushankkeiden viivästymiseen ja siihen, ettei vastinrahoitusta voitu

suunnitellusti laskuttaa yhteistyökumppaneilta. Menetelmien akkreditointia jatkettiin ja PCR-tekniikkaa ja kokogenomisekvenssointia yhtenäistettiin automaation lisäämiseksi ja kriisivalmiuden parantamiseksi.

Tutkimusta tehtiin kaikilla strategisesti tärkeillä tehtäväalueilla. Tieteellisesti referoitujen julkaisujen määrä (45 kpl) säilyi suunnilleen edellisen vuoden tasolla (51 kpl). Myös muiden julkaisujen määrä säilyi hyvällä tasolla.

Ministeriön kannanotto

- **Ruokavirasto on toteuttanut vuoden 2024 tulossopimuksessa sovittuja toimenpiteitä ja tukenut toiminnallaan hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita hyvin.**
- **Maksajavirastotehtäville asetetut tavoitteet sekä tavoitteet ruokajärjestelmän kilpailukyvyyn ja kannattavuuden, luonnonvaratalouden toimintaedellytysten, markkinoiden vakaan toiminnan sekä maaseudun elinvoimaisuuden ja maaseutuverkostojen toiminnan turvaamiseksi saavutettiin toimintaympäristön epävarmuuksista huolimatta.**
- **Ministeriö pitää tärkeänä, että virasto haasteellisessa toimintaympäristössä pystyi toteuttamaan syksyn viljelijätukien maksatukset ennalta ilmoittamassaan aikataulussa ja myös maaseudun kehittämistukien toimeenpanossa onnistuttiin etenemään.**
- **Hyvin hoidetun turkiseläinten lintuinfluenssaepidemian jälkitoimet ja korvausten maksu jatkuivat vuonna 2024. Viraston tulisi huolehtia, että sillä on jatkossa riittävät ja pätevät resurssit eläintautien vuoksi maksettavien korvausten ja muiden menojen käsittelemiseksi kohtuullisessa aikataulussa. Myös turkiseläinten rehuvalvontaan ja sivutuotteiden tuonnin valvontaan tulisi kiinnittää lisää huomiota.**
- **Ruokavirastolla on keskeinen rooli yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden varmistamisessa. Yleinen turvallisuustilanne sekä eläintauti- ja kasvintuhoohajaritkit edellyttävät aiempaa suurempaa panostusta varautumisen kehittämiseen ja valmiussuunnitelmien päivittämiseen. Aiempien epidemioiden sekä valmiusharjoitusten havainnot ja palaute tulisi sisällyttää toimintaohjeisiin.**
- **Lainsäädännön toimeenpano ja lainsäädännöstä ohjeistaminen ovat Ruokaviraston ydintehtäviä ja erityisen tärkeää on uudesta lainsäädännöstä annettava ohjeistus ja koulutus. Näin yhdenmukaistetaan valvontaa valtakunnallisesti.**
- **Ruokavirasto on ollut tärkeässä roolissa monen EU:lta tulleen säädösesityksen kuten ennallistamisasetuksen ja metsäkatoasetuksen kansallisen toimeenpanon suunnittelussa. Ruokaviraston toimittamat erilaiset materiaalit ovat olleet ensiarvoisen tärkeitä.**
- **Ruokaviraston osallistuminen maankäyttösektorin ilmastotoimenpidekokonaisuuteen on aktiivista ja hyödyllistä. Ruokavirastolla oli myös merkittävä rooli työryhmässä, joka valmisti uuden metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelman ministeriön johdolla.**
- **EU:n yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmän toimeenpanon seuraamusten määrääminen on tehostunut, mikä näkyy muun muassa avoinna olevien rikkomusepäilyjen lukumäärissä. Tulostavoite soveltamislinjausten kehittämisen seuraamusten vaikuttavuuden ja toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi toteutui, sillä Ruokavirasto toimitti ministeriölle sisäisen menettelyohjeen joulukuussa 2024.**

b) Toiminnallinen tehokkuus

Ruokavirasto joutui haastavan taloudellisen tilanteen takia kesällä 2024 käynnistämään yhteistoimintaneuvottelut toiminnan sopeuttamiseksi käytettävissä oleviin resursseihin. Syksyllä henkilöstö lomautettiin kahdeksi viikoksi ja henkilöstöä supistettiin 48 hengellä. Virasto kykeni kuitenkin hoitamaan kriittiset tehtävänsä. Viraston mukaan toimintaan kohdistuneet haitat ilmenivät lähinnä viiveinä ja vaikutukset asiakaskuntaan jäivät suhteellisen vähäisiksi. Ruokavirasto jatkaa sopeuttamistoimia. Tulorahoitusta vahvistettiin muun muassa maksullisen toiminnan osalta. Virasto haki säästöjä myös toimitiloista.

Vuodelle 2025 siirtynyt määräraha kasvoi noin 3,5 milj. euroa edellisvuodesta (9,1 milj. euroa vuonna 2023) ollen yhteensä 12,6 milj. euroa. Ruokaviraston taloudellinen tilanne on edelleen haastava. Siirtyvän määrärahan voidaan katsoa käytännössä olevan kokonaisuudessaan sidottu viraston tuotavuusohjelman toimeenpanoon, uusiin EU:sta tuleviin ja kansallisesta lainsäädännöstä aiheutuviin lisätehtäviin, hallitusohjelman toimeenpanon edellyttämiin välttämättömiin lisäresursseihin, tietojärjestelmien kehittämiseen, ylläpitoon ja korjausvelan purkuun sekä tulorahoitusriskiin varautumiseen ja toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua tukevaan joustovaraan. Viraston tulee edelleen jatkaa sopeuttamistoimia ja varmistua siitä, että siirtyvä määräraha kääntyy kasvuun ja on tulevina vuosina tasolla, joka turvaa toiminnan häiriöttömän jatkuvuuden. Sopeuttamistarvetta kasvattaa muun muassa tietojärjestelmien ylläpitomenojen voimakas kasvu, CAP-suunnitelmakauden 2023—2027

vaatimukset tietojärjestelmille ja muulle toimeenpanolle sekä uusien EU-tehtävien (metsäkatoasetus, NIS2- ja CER-direktiivit) toimeenpano.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus parani hieman ollen 89 % (88 % vuonna 2023). Julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 94 % (93 %). Maksullisen julkisoikeudellisen toiminnan osalta kustannusvastaavuuden alijäämä 1,4 milj. euroa johtui maksuasetuksen (1248/2023) 3 §:n suoritteista, joiden maksut poikkeavat omakustannusarvosta. Liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 55 % (53 %) ilman hintatukea. Vuoden 2024 talousarviossa oli hintatukeen osoitettu 0,8 milj. euroa maksullisten eläintautitutkimusten, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja, hintojen alentamiseen ja se tilinpäätöksen mukaan käytettiin kokonaan vuonna 2024.

Ruokaviraston tulee jatkaa maksullisen toiminnan kehittämistä edelleen ottaen huomioon aluehallintovirastoista siirtyvät ympäristöterveydenhuollon maksulliset suoritteet sekä seurata yhdessä ministeriön kanssa maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden kehittymistä. Seurannasta saadut tiedot pyritään ottamaan huomioon 1.1.2026 alkaen sovellettavan maksuasetuksen valmistelussa. Voimassa olevaan maksuasetukseen saatu lausuntopalaute soveltuvin osin ja niissä olleiden ehdotusten mahdollinen vaikutus toiminnan kehittämiseen on hyvä ottaa huomioon. Ruokaviraston tulee kiinnittää myös huomiota liiketaloudellisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden parantamiseen.

Virasto arvioi, että toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet toteutuivat hyvin. Toimenpiteiden osalta kuitenkin vain 73 %:ssa toimenpiteistä tavoitteet saavutettiin. Niistä toimenpiteistä, joita ei saavutettu, ovat lähinnä viraston aloitteesta tulossopimukseen kirjattuja tutkimushankkeita tai sisäisen toiminnan kehittämiseen liittyviä hankkeita ja on ymmärrettävää, että näistä on jouduttu tinkimään sopeuttamistoimien vuoksi. Tämä voitaisiin ottaa huomioon seuraavan sopimuksen tavoiteasetannassa. Osittain toteutuneista toimenpiteistä osa liittyi tietojärjestelmähankkeisiin. Näiden osalta toimenpiteen toteutus jatkuu vuonna 2025, mikä voi tuottaa virastolle haasteita vuoden 2025 tehtävien ja rahoituksen osalta.

Ministeriön kannanotto

- **Virasto saavutti haasteellisessa tilanteessa pääosin sille asetetut toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet.**
- **Viraston tulee edelleen noudattaa suunnitelmallista ja tarkkaa taloudenpitoa sekä toteuttaa vuoden 2025 tulossopimuksen yhteydessä laadittua sopeuttamissuunnitelmaa.**
- **Ministeriö on huolissaan viraston vuodelle 2025 siirtyvän määrärahan tasosta. Sitä ei voida pitää riittävänä viraston kokoon nähden.**
- **Virasto yhdessä ministeriön kanssa seuraa maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden kehittymistä ja jatkaa toimenpiteitä maksullisen toiminnan alijäämäisyyden johdosta maksullisen toiminnan kannattavuuden parantamiseksi. Seurannasta saadut tiedot pyritään ottamaan huomioon 1.1.2026 voimaan tulevan maksuasetuksen valmistelussa. Vuoden 2026 maksuasetuksessa huomioidaan ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirron myötä virastolle tulevat uudet suoritteet.**
- **Ministeriö pitää hyvänä, että virasto on laatimassa pitkän tähtäimen strategialähtöistä toiminnan kehittämissalkkua.**
- **Ministeriö pitää tärkeänä strategian mukaisista kehittämishankkeista ylläpidettävää ajantasaista luetteloa ja siihen liittyvää seurantaa sovitulla menettelyllä sekä digiprosessin kehittämistä osana tulosojausta. Tämä mahdollistaisi tietojärjestelmäasioiden paremman vuosittaisen aikataulutuksen ja integroimisen osaksi vuotuista tulossopimusvalmistelua. Myös tietojärjestelmien ylläpidon taloudellista tehokkuutta tulisi pyrkiä parantamaan.**
- **Eräiden tietojärjestelmähankkeiden etenemisessä on ollut haasteita. Ministeriö pitää tärkeänä sitä, että virasto aktiivisesti ja ennakkoivasti pyrkii varmistamaan hankkeiden suunnitelmallisen etenemisen.**
- **Ministeriö pitää hyvänä, että metsätalouden tukien takaisinperintäpäätösten käsittelyä on tehostettu.**

c) Tuotokset ja laadunhallinta

Poikkeuksellisesta vuodesta ja toimintaympäristön haastavista tilanteista huolimatta virasto arvioi pystyneensä toteuttamaan suunnitellusti ruokaketjun valvonnan yhtenäistämistä, pinta-ala ja eläintuotosten hakuja ja -maksuja sekä maaseuturahaston hanke-, yritys- ja rakennetukien hallinnointijärjestelmää koskevat palvelulupauksensa. Sen sijaan eläintautien ja kasvinuhojen diagnostiikka- ja laboratoriopalveluja koskeva palvelulupaus toteutui vain osittain. Toimet viraston talouden tasapainottamiseksi vaikuttivat palveluiden tutkimusaikeisiin ja tutkimusmääriin. Kaikilla osa-alueilla ei

tavoitteeseen päästy, kuitenkin yli 80 % tutkimuksista suoritettiin tavoiteajassa. Tutkimusmääriin vaikutti myös parantunut tauti- ja tuhoajatilanne.

Elintarviketurvallisuuteen liittyvien laboratoriotutkimusten ja valvonnan toimenpiteiden määrä kasvoi. Valvonnan toimenpiteiden määrä laski eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvintuotannon valvonnassa. Viraston toimintakertomuksessa on esitetty monipuoliset tiedot suoritteiden määristä ja palvelukyvystä.

Ruokaviraston palvelujen asiakaskokemusta ja -tyytyväisyyttä voidaan pitää edelleen hyvänä palvelutyytyväisyyttä selvittävien pikapalautekyselyjen tulosten valossa, sillä palvelutyytyväisyydeksi niiden osalta hieman kasvoi (3,22) edellisvuoteen nähden (3,14) (asteikolla 1–4). Vuonna 2024 kumppanittyytyväisyyskysely suunnattiin ELY-keskuksille, jotka antoivat kokonaisarvosanaksi Ruokaviraston toiminnalle 2,66 (asteikolla 1–4). Vuonna 2023 vastaavassa kyselyssä aluehallintovirastot antoivat Ruokaviraston toiminnan kokonaisarvosanaksi 2,58 ja kuntien maaseutuhallinnon YT-alueet 2,92.

Vuoden 2024 toteutettiin viraston maksajavirastotoimintojen tietoturvan ISO/IEC 27001 -sertifikaatin uudelleensertifiointiauditointi, joka on EU komission asettama vaatimus maksajavirastolle.

Ministeriön kannanotto

- **Ulkoisen toimintaympäristön epävakaus korostaa tietoturvallisen toiminnan ja digiturvallisten tietojärjestelmien merkitystä. Ministeriö pitää tärkeänä, että viraston digitaali-sen turvallisuuden hallintajärjestelmä ja keskeiset tietojärjestelmät on arvioitu ja todettu vaatimusten mukaiseksi. Myös tietoriskien hallinnan jatkuva parantaminen on muuttuneessa toimintaympäristössä erityisen tärkeää. Jatkossa tilinpäätöskertomuksessa olisi hyvä kuvata tarkemmin viraston tekemiä laadunhallintatoimenpiteitä (muitakin kuin asiakastyytyväisyyskysely) sekä kertoa mahdollisen ulkopuolisen arvioijan, kuten todentamisviranomaisen tai EU:n komission havainnoista toiminnan laatuun liittyen.**

d) Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Virasto toteutti yhteistoimintaneuvottelut keväällä 2024, joiden seurauksena viraston henkilöstömäärän laski 970 henkilötyövuoteen (htv) (1 027 htv vuonna 2023). Henkilöstökulut alenivat edellisvuoteen nähden 2,5 milj. euroa. Niiden osuus oli hieman yli puolet toiminnan kuluista. Toteutetuilla lomautuksilla virasto varmisti rahoituksen riittävyyden vuodelle 2024 ja irtisanomisilla loi edellytykset sopeuttaa toiminta vuonna 2025 käytössä oleviin toimintamenoihin. Vuoden 2024 aikana käytiin läpi mahdollisuuksia keventää sekä tuensaajien että toimeenpanon hallinnollista raskautusta ja samalla alentaa toimeenpanon kustannuksia, mutta merkittäviä toimintaan vaikuttavia tehtävämäärän supistuksia ei kuitenkaan saavutettu. Virastotalouden tiukasta talouskurista johtuva henkilöstövoimavarojen niukkuus suhteessa toimintaan on merkittävä riski viraston toiminnalle. Osaavan ja riittävän resurssin varmistaminen keskeisiin prosesseihin on tärkeää.

Edellä mainituilla toimenpiteillä oli vaikutuksensa työhyvinvointiin ja henkilöstön henkisen kuormituksen lisääntymiseen. Henkilöstöön vaikutti myös runsas työkuorma. Sairauspoissaolojen määrä oli edellisvuotta korkeampi ollen 10,2 työpäivää/htv (9,8 työpäivää/htv), ja selvästi korkeampi kuin valtiolla keskimäärin (7,9 työpäivää/htv vuonna 2023). Haastavassa resurssitilanteessa on tärkeää seurata henkilöstön hyvinvointia, jaksamista ja motivaatiota. Virastossa ei vuonna 2024 toteutettu VMBaro-henkilöstötutkimusta, sillä virasto siirtyy uuden henkilöstötutkimuksen (Tutka-järjestelmä) käyttäjäksi vuonna 2025. Siten osaa henkilöstön hyvinvoinnin ja osaamisen tuloksia ei ole raportoitu.

Ministeriö on huolissaan kriittisten tehtävien resursoinnista ja henkilöstön jaksamisesta työpaineessa ja kriisien keskellä. Koko virastoa koskevaa priorisointi- ja sopeuttamistyötä on jatkettava vuonna 2025.

Ministeriön kannanotto

- **Ministeriö pitää tärkeänä, että viraston johto kiinnittää erityistä huomiota henkilöstön jaksamiseen sekä henkilöstön hyvinvoinnin ja henkilöstön kanssa käytävän vuoropuhelun vahvistamiseen.**
- **Ministeriö pitää edelleen tärkeänä, että virasto etsii aktiivisesti keinoja turvata maksaja-virastotehtävien ja muiden viraston toiminnan kannalta keskeisten tehtävien hoito.**
- **Viraston tulee edelleen kiinnittää huomiota sisäisen tiedonkulun ja yhteistyön varmistamiseen eri linjojen, substanssiyksiköiden sekä taloushallinnon ja tietohallinnon välillä.**

2. Tuloksellisuusraportoinnin perusteiden asianmukaisuus ja kehittämistarpeet

Tuloksellisuusraportointi on monipuolista ja asianmukaista. Viraston laskentatoimi on tuottanut riittävät ulkoisessa ohjauksessa tarvittavat tiedot sekä talousarvioasetuksen (1243/1992) 63 ja 65 §:ssä edellytetyt tiedot. Ministeriö pitää hyvänä, että virasto on edelleen kehittänyt tilinpäätöksen rakennetta, yhtenäisempää esitystapaa ja sisällön analyysia. Asiat on tilinpäätöksessä ilmaistu johdonmukaisesti ja avoimesti. Asioiden priorisointiin, tiivistämiseen ja esittämistapaan, olisi kuitenkin edelleen hyvä kiinnittää huomiota. Huoltovarmuutta koskeva tekstiosio näyttäisi myös jääneen ainakin osin päivittämättä vuoden 2023 tilinpäätöksestä.

Tunnuslukujen sekä niiden toteutuman seurannan ja analyysin kehittämistyötä on tarpeen jatkaa yhdessä ministeriön kanssa.

Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan virasto on noudattanut talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä. Ministeriö pitää tärkeänä, että virasto ottaa toiminnassa huomioon tilintarkastajien vuosiyhteenvedossa esittämät suositukset.

3. Ministeriön esitys viraston toimenpiteiksi tuloksellisuuden parantamiseksi

Viraston taloustilanne ja sopeuttamistarpeet (ml. pääministeri Orpon hallituksen sopeuttamistoimet) sekä siirtyvän määrärahan taso tulevat edelleen edellyttämään virastolta aktiivisia ja suunnitelmallisia sopeuttamistoimia.

Lisäksi käynnissä on useita viraston toimintaan vaikuttavia uudistuksia kuten aluehallintouudistukseen liittyen ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtyminen Ruokavirastoon sekä elinvoimakeskusten perustaminen. Virastoa koskevat vuodesta 2025 alkaen myös laajat EU:sta tulevat lisätehtävät, joita ovat kriittisen infrastruktuurin kriisinkestävyys (CER), kyberturvallisuus (NIS2) sekä EU:n metsäkaatoasetus. Muutokset vaikuttavat etenkin henkilöstö- ja ICT-resurssien käyttöön virastossa. Näiden johdonmukainen läpivienti resurssien vähentyessä vaatii erityistä tarkkuutta ja toiminnan kehittämistä. Lisäksi viraston tulee ottaa huomioon talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjaus, että uusien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista.

Tietojärjestelmien ylläpidon ja jatkuvan kehittämisen menojen kasvu on merkittävin yksittäinen viraston sopeuttamistarvetta lisäävä tekijä. Ruokavirasto vastaa lukuisien tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä. Tietojärjestelmähankkeiden osalta rahoitus on usein tuottavuusrahoitukseen perustuva ja hankkeen päättymisen jälkeen toteutetut tietojärjestelmät siirtyvät ylläpitoon, jonka tuoma kustannusten nousu rahoitetaan viraston kehyksestä. Hankkeesta saatavat mahdolliset tuottavuushyödyt kohdistuvat kuitenkin pääsääntöisesti muille viranomaisille tai asiakkaille, mikä korostaa viraston tarvetta hyvään talouden hallintaan tulevinakin vuosina. Ministeriö pitää tärkeänä, että virasto jatkaa vaihtoehtoisten toimintamallien valmistelua, joilla varmistettaisiin kehittämishankkeiden ja ylläpidon rahoitus.

Tietojärjestelmien kehittämisellä on merkittävä vaikutus yhteisen maatalouspolitiikan kansallisen toimeenpanon käynnistymiseen. Viive toimeenpanon käynnistymisessä lisää riskiä rahoituskauden EU-saannon alitoteumaan. Ministeriö pitää tärkeänä, että vuonna 2028 alkavan rahoituskauden tietojärjestelmien kehittämiseen tarvittavat resurssit varmistetaan hyvissä ajoin. Samalla tulee myös varmistaa rahoituskauden 2023–2027 kehittämistoimiin riittävät resurssit.

Viraston tulee jatkossa varautua tietojärjestelmien teknisen korjausvelan hoitamiseen. Ruokaviraston aikana on purettu useiden isojen hankkeiden toimesta (mm. VATI, ELTE, Uusi nautarekisteri) historian painolastina tullutta tietojärjestelmiin kohdentuvaa teknistä korjausvelkaa, mutta sitä on syntynyt myös Ruokaviraston aikana toimintamäärärahan vähyyden, resurssipulan ja tekemisen priorisoinnin takia. Tulevaisuudessa virastolla on mahdollisuus varautua ja reagoida ajoissa korjausvelkaan pidemmän tähtäimen tietojärjestelmien kehittämisen tiekartalla, jossa on huomioitu tietojärjestelmien elinkaarien tilanne, erityisesti teknisen elinkaarensa päässä olevien tietojärjestelmien osalta.

Ministeriö pitää tärkeänä, että Ruokavirasto kiinnittää erityistä huomiota toiminnan suunnittelussa tehtävien priorisointiin ja riskienarviointiin suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin, myös viraston ohjatessa muuta hallintoa. Samalla tulisi arvioida nykyisten Oiva-valvontakäytäntöjen kuormittavuutta niin valvojille kuin valvottaville, jotta valvontakäytien kesto voisi lyhentyä. Muutosten läpivienti, myös aluehallintouudistuksen osalta, on tärkeä toteuttaa aidosti osallistavalla johtamisella ja huomioimalla henkilöstön osaamisen ja hyvinvoinnin turvaaminen. Myös joustavuutta henkilöresurssien käytössä yli viraston sisäisten organisaatiorajojen tulee kehittää edelleen.

Ministeriö pitää tärkeänä, että Ruokavirasto jatkaa maksullisen toiminnan alijäämäisyyden korjaamiseksi tehtäviä toimenpiteitä ja maksullisen toiminnan kannattavuuden parantamiseksi. Ministeriö pitää tärkeänä, että tilintarkastajien, todentamisviranomaisen ja muiden tarkastuselinten sekä tehtyjen tietojärjestelmäselvitysten suositukset otetaan toiminnassa sekä tietojärjestelmien kehittämisessä huomioon ja korjataan havaitut puutteet.

4. Ministeriön omat toimenpiteet viraston tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa viraston tulosohjausprosessin, tietojärjestelmien sekä talouden suunnittelu- ja seurantamallien toimivuutta. Lisäksi ministeriö seuraa ja osallistuu tarvittaessa viraston tehtävien priorisointia sekä IT-toiminnan kehittämistä ja suunnittelua koskevien linjausten valmisteluun. Ministeriö edistää lisäksi omalta osaltaan digitalisaatiokehityksen kannalta tärkeitä yhteentoimivuuden ja poikkihallinnollisten toimintamallien kehittämisen prosesseja. Ministeriö ja Ruokavirasto tarkistavat yhteistyössä tunnuslukukokonaisuutta ministeriön (hallinnonalan) ja Ruokaviraston uusien strategioiden mukaiseksi. Ministeriön seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden kehittymistä. Seurannasta saadut tiedot pyritään mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon 1.1.2026 voimaan tulevan maksuasetuksen valmistelussa.

Kansliapäällikkö

Pekka Pesonen

Osastopäällikkö

Minna-Mari Kaila

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori
MMM/osastot ja toimialat
MMM/HAKE/ohjaus- ja talousyksikkö
MMM/RO/yksiköt

VN/6367/2025-MMM-3

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: